

*Сидоренко О.М.
Мирошніченко А.О.*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ

Анотація. У статті розглянуто сутність міжнародної банківської конкуренції, її місце та роль у банківській сфері. Систематизовано підходи, щодо покращення конкурентоспроможності українських банків.

Ключові слова: конкуренція, банківська конкуренція, міжнародна банківська конкуренція, конкурентоспроможність.

Вступ. Важливим складовим компонентом механізму ринкової економіки є конкуренція. Це економічна боротьба, суперництво між відокремленими виробниками продукції, робіт, послуг щодо задоволення своїх інтересів, пов'язаних з продажем цієї продукції, виконаних робіт, наданням послуг одним і тим же споживачем.

Сучасні умови ведення банківського бізнесу, поява нових сегментів ринку банківських послуг, новітніх фінансових механізмів їх реалізації обумовлюють підвищення конкуренції на грошово-кредитному ринку або окремих його сегментах. За таких обставин банки змушені розширювати перелік банківських операцій та послуг, проводити масштабні рекламні кампанії, підвищувати якість обслуговування клієнтів, що у підсумку спрямоване на збереження та розширення наявної клієнтської бази, збільшення показників дохідності та прибутковості бізнес-напрямків та банківської діяльності в цілому, посилення впливу на ринку банківських послуг або окремих його сегментах. Банківська конкуренція проявляється у процесі суперництва між банками та іншими спеціалізованими небанківськими фінансово-кредитними установами, у ході якого вони прагнуть забезпечити провідні позиції на окремих сегментах ринку банківських послуг, які у підсумку визначають загальну конкурентну позицію.

Конкуренція позбавлена суб'єктивних вад. Її оцінюють самі споживачі, віддаючи перевагу тим чи іншим товарам. Слід зазначити, що без конкуренції не може діяти закон вартості. Вона є процесом-причиною, що веде до утворення вартості. Цей причинно-наслідковий зв'язок у минулому не визнавався. А саме він визначає сутність закону вартості.

Постановка завдання. Виходячи з актуальності теми, метою даної статті є обґрунтування теоретичних основ щодо міжнародної банківської конкуренції, а також визначення необхідних підходів та дій щодо покращення рівня та позицій конкурентоспроможності українських банків на міжнародному ринку.

Результати дослідження. Слово «конкуренція» походить від латинського «concurrentia», що в дослівному перекладі означає «зіткнення», «змагання». Основне завдання і головна функція конкуренції — завоювати ринок, в боротьбі за споживача перемогти своїх конкурентів, забезпечити одержання сталого прибутку. Оскільки сьогодні присутність конкуренції між суб'єктами в банківському секторі є очевидною, то доцільно було б визначитися з трактуванням самого поняття «банківська конкуренція», яке більшого змісту набуває при двобічному розгляді: як явище та як процес. Банківська конкуренція - це економічне явище, що характеризується існуванням певної кількості суб'єктів на банківському ринку, які одночасно зацікавленні у досягненні однієї і тієї ж мети та прагнуть забезпечити собі міцне

становище на цьому ринку, що являє собою певний взаємозв'язок елементів ринкової системи.

Конкуренція визначається як ринкова ситуація, для якої характерними є такі ознаки: наявність визначеної кількості покупців і продавців; існування ринків з альтернативними можливостями вибору для покупців (продавців); тип продукту (послуги) – диференційований або стандартизований; можливість здійснювати контроль над ціною продукту (послуги) з метою власної вигоди; можливість використовувати інструменти нецінової конкуренції; наявність бар'єрів «входу - виходу».

Існує три типи конкуренції в банківській сфері:

- конкуренція між комерційними банками, що традиційно поділяються на універсальні та спеціалізовані;

- конкуренція між великими союзами банківського капіталу;

- конкуренція між комерційними банками, небанківськими фінансово-кредитними інститутами і нефінансовими організаціями.

У сучасних умовах комерційним банкам, як на національних ринках, так і на міжнародному складають конкуренцію небанківські фінансово-кредитні інститути (страхові компанії, фінансові брокери, пенсійні фонди, інвестиційні фонди, компанії з випуску кредитних карток тощо) і нефінансові організації (пошта торгівлі дома, підприємства автомобільної промисловості тощо), які останнім часом набувають все більшого розвитку [2, 5].

Загострення конкуренції на міжнародному ринку банківських продуктів та послуг зумовлює зростання вимог клієнтів до швидкості і надійності банківських операцій, реагування банківських інститутів на можливості, небезпеки і вимоги глобалізації для ринків та їх клієнтів. Ці можливості полягають у використанні високих світових стандартів, вигідних цінах; високому ступені диверсифікації та більш швидких темпах інновацій; вищій ліквідності і професійному ризик-менеджменті та більш ефективному розміщенню капіталу.

Отже, за даними, які були зазначені вище, можна стверджувати, що банківська конкуренція - це економічне суперництво банківських установ на ринку банківських послуг. І наявність умов функціонування конкурентного ринку в банківській сфері сьогодні не викликає сумнівів, завдяки чому кожен банк створює власні конкурентні переваги, а саме: розширює сегменти ринку послуг за рахунок кращого задоволення потреб його клієнтів; пропонує банківські продукти у більшій кількості та кращої якості, ніж у конкурентів; надає змогу змінювати ціни на послуги; запроваджує найновітніші банківські технології. Не менш важливою передумовою досягнення конкурентних переваг є якість і ефективність управління, необхідність розроблення й удосконалення власної концепції розвитку банку і моделі управління ним.

Останнім часом категорія «конкурентоспроможність», стала дуже часто застосовуватися щодо банківських установ. При цьому конкурентоспроможність банку визначається можливістю ефективною господарської діяльності та її практичної прибуткової реалізації в умовах конкурентного банківського ринку.

Водночас конкурентоспроможність банку відображає ступінь привабливості банку для реальних і потенційних клієнтів, який дає змогу отримати певні переваги у формуванні впливу на ринкову ситуацію у власних інтересах, її слід розглядати з позицій досягнутого і потенційного конкурентного статусу.

Існують такі критерії оцінки конкурентоспроможності банків:

- прибуток і прибутковість (рентабельність), хоча, за банківською статистикою, до найбільш прибуткових в Україні належать банки, які не є широковідомими й обслуговують лише вузький регіональний сегмент. Деякі великі банки, які, власне,

визначають стан банківської системи України, характеризуються сьогодні незначними рівнями отриманого прибутку. Більше того, найбільш рентабельними сьогодні в Україні є малі та середні банки, які навряд чи навіть у перспективі займатимуть значне місце у вітчизняній банківській системі;

- загальна суб'єктивна думка клієнтів, відображенням якої є частка ринку депозитів (меншою мірою кредитів), якими володіє банк у поточний момент, а також темпи зростання цих показників у попередній період. Позичальника, як правило, не цікавить конкурентоспроможність банку; коло інтересів позичальника обмежується питаннями кредитної угоди; вкладник (особливо, якщо це юридична особа) великою мірою зацікавлений у надійній та ефективній діяльності банку не тільки в поточний момент, а й у перспективі [1, 4].

Для оцінки сучасного стану та підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності доцільно застосовувати апробовану у світі модель досягнення конкурентоспроможності М. Портера, із врахуванням специфіки банківського бізнесу та особливостей його ведення в Україні. Відповідно до неї конкурентоспроможність окремих фірм та галузі в цілому визначають такі чотири групи факторів: стратегія фірм; наявність ресурсів; рівень розвитку ринку; допоміжні галузі. На цю модель також впливають держава як регулятор ринків та випадок (виникнення принципово нової технології, війни, інші форс-мажорні обставини).

Порівняльний аналіз конкурентоспроможності банків за чотирма групами факторів свідчить про переваги європейських банківських галузей над українською. Водночас необхідним є забезпечення високого рівня конкурентоспроможності української банківської системи.

Реалізація цього можлива за умови паралельного розвитку чотирьох груп факторів (стратегії банків, наявність ресурсів, допоміжних галузей, ринку банківських послуг). Для цього українським банкам потрібно: поступово виходити на міжнародний ринок; застосовувати та розробляти нові технології роботи з клієнтами; навчати персонал, зокрема на курсах бізнес-освіти; об'єднувати навколо банків систему інших фінансових посередників; змінити інституційні підходи до ведення бізнесу, тобто застосовувати суспільно-орієнтований підхід; підвищувати ефективність взаємодії усередині галузі шляхом створення надгалузевого органу, який сприяв би інформаційному обміну та частково координував роботу сектора; напрацьовувати сучасну, сприятливу для розвитку банківського бізнесу законодавчу базу, особливо у сфері високих та інформаційних технологій [3].

Висновок. Таким чином, банківська конкуренція - це економічне суперництво банківських установ на ринку банківських послуг. Загострення конкуренції на міжнародному ринку банківських продуктів та послуг зумовлює зростання вимог клієнтів до швидкості і надійності банківських операцій, реагування банківських інститутів на можливості, небезпеки і вимоги глобалізації для ринків та їх клієнтів. Ці можливості полягають у використанні світових стандартів, вигідних цінах; високому ступені диверсифікації та більш швидких темпах інновацій; вищій ліквідності і професійному ризик-менеджменті та більш ефективному розміщенню капіталу.

Загалом конкурентоспроможність українських банків по європейським міркам можлива за допомогою функціонування чотирьох груп факторів (стратегії банків, наявність ресурсів, наявність допоміжних галузей, існування ринку банківських послуг). Для реалізації цього банкам України ще потрібно багато працювати, щоб витримати конкуренцію з європейськими банківськими галузями.

Література

1. Дубовик О.В., Кузнецова А.Я., Гірченко Т.Д. Формування конкурентоспроможності банку : Монографія. – Львів : ЛБІ НБУ, 2005. - 215 с.
2. Заруба Ю.О. Конкурентоспроможність комерційного банку // Фінанси України. - 2001. - №2. - С.119.
3. Міжнародна банківська конкуренція : теорія і практика, збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (15-16 травня 2008 р.) / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2008. – 180 с.
4. Портер М. Конкуренція. - М. : Вільямс, 2000. - 495с.
5. Тігіпко С.Л. Конкурентоспроможна банківська система : можливості досягнення та забезпечення в Україні // Банківська справа. - 2005. - № 2. - С.63-70.

Summary. The nature of international banking competition, its position and role in the banking sector has been considered in the article. The approaches to improve the competitiveness of Ukrainian banks have been systematized.

Keywords: competition, banking competition, international bank competition, competitiveness.

Стаття надійшла до редакції 06.10.2010